

«خودکشی»؛ از فقر تا هفت باور فرهنگی

اردشیر بهرامی، پژوهشگر و جامعه‌شناس حوزه خودکشی با اشاره به مفهوم خودکشی اظهار کرد: خودکشی نوعی کنش اعتراضی نسبت به محرومیت‌ها، ستم‌ها، خشونت‌ها، نابرابری و تبعیض در شرایط ناخرسند زندگی است که انسان به جای حل مسائل و مشکلات، خود را از بین می‌برد؛ در اصل خودکشی ناتوانی در تغییر شرایط و مشکلات پیش روست که فرد با کشتن خود می‌خواهد دیگری را بکشد.

وی با اشاره به ویژگی‌های افرادی که دست به خودکشی می‌زنند، بیان کرد: به لحاظ فردی افرادی که خودکشی می‌کنند، تاب‌آوری پایینی دارند، مدیریت بحران مسائل روحی و روانی را ندارند، از سوی دیگران حمایت نمی‌شوند، قدرت حل مسئله خود را در شرایط آشفته‌گی روحی از دست می‌دهند، توسط جامعه انگ خورده و به جای اینکه بتوانند توانمندی‌ها و شرایط خود را بهتر کنند، از جامعه حذف می‌شوند و این قدرت جامعه، افراد ضعیف را از بین می‌برد.

این پژوهشگر حوزه خودکشی با بیان اینکه براساس آمارهای موجود پزشکی قانونی، خودکشی از غرب ایران به استان‌های مرکزی و سایر استان‌ها در حال انتقال است، گفت: قربانیان اصلی خودکشی، جوانان هستند.

بهرامی با اشاره به اینکه در مناطق غرب ایران پس از تجربه جنگ تحمیلی ایران و عراق خودکشی‌ها به دلیل تأثیرات مخرب جنگ و مشکلات اجتماعی و روحی در مناطق غرب ایران شروع شد و در سایر مناطق نیز شیوع پیدا کرد، به سیر تغییر و تحولات جامعه ایران طی چهار دهه اخیر از سنتی به شهری اشاره کرد و گفت: این تغییرات در جامعه بسیار سریع و در چهار دهه اتفاق افتاده است.

این جامعه‌شناس با بیان اینکه هفت زیست جهان فرهنگی شامل تقاضا (انتقام جویی)، ناموس(حفظ آبرو، حیثیت، شرف، تعصب)، سوگ (غم و اندوه و سوگواری)، جنگ و تفنگ (خونریزی و کشتن)، نوم تشق (انگ زنی)، عشق و ازدواج (کودک همسری و ازدواج‌های تحمیلی، مذمومیت ارتباط عشقی قبل از ازدواج) در خودکشی تأثیرگذار است، یادآور شد: خودکشی با بحث خشونت، یاس اجتماعی و تحلیل رفتن سیستم‌های حمایت اجتماعی در نظام ارتباطی خانواده و جامعه ما اتفاق می‌افتد. نمی‌توان گفت یک عامل در خودکشی مؤثر بوده و مربوط به دوره‌ای است که فرد در مشکلات قرار دارد، بلکه کل تجربه و مسائلی که در دوره کودکی برای والدین فرد اتفاق می‌افتد (مرگ والدین، طلاق والدین، خشونت، بیماری‌ها و اختلالات رفتاری و روانی والدین، بدرفتاری، اعتیاد والدین و...) در دوره بزرگسالی و جوانی فردی که دست به خودکشی می‌زند اثرگذار است و لذا خودکشی در آن واحد اتفاق نمی‌افتد.

وی در ادامه به ابعاد روانی و اجتماعی خودکشی پرداخت و یادآور شد: انسانی که در جامعه زندگی می‌کند، با یک‌سری باورها، ارزش‌ها و هنجارها زندگی می‌کند که رفتارها و کنش‌ها در شرایط اجتماعی و فرهنگی خود معنا پیدا می‌کند و اتفاق می‌افتد؛ در جامعه‌ای که سطح خودکشی بالاست، با توجه به تمام باورهایی که خانواده نسبت به هویت و حقوق کودک دارد یا نوع نگاه و باوری که به کار و هستی زنان وجود دارد، نوع نگاه تحقیرآمیزی که به کودکان وجود دارد و فرهنگ انگ زنی و برجسب زنی که وجود دارد، مجموعه این باورهای فرهنگی در این شرایط باعث می‌شود که یک خودکشی اتفاق بیفتد؛ یعنی ترکیب عناصر اجتماعی مانند فرهنگ تعصب و ناموس و حفظ حیثیت و شرف و خشونت‌های خانگی که در همان فرهنگ و در شرایط نایمن اقتصادی و اجتماعی موجود است، باعث می‌شود انسانی با خودکشی درگیر شود. به همین دلیل آن فرهنگ باعث می‌شود انسانی احساس تبعیض کند؛ شرایط اقتصادی و اجتماعی و نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی است که باعث پایین آمدن سطح قدرت کنشگری فرد می‌شود.

بهرامی افزود: فردی که قدرت کنشگری ندارد، فشارهای اجتماعی و اقتصادی به همراه باورهای فرهنگی، هویتی برای فرد قائل نیستند و آن هویت در نظام طایفه و خانواده تعریف می‌شود، در نتیجه فرد هویت فردی ندارد. به طور مثال در جامعه‌ای که هویت زن در زمینه اجتماعی و فرهنگی تعریف می‌شود و حافظ حیثیت و شرف کل نظام اجتماعی آن طایفه است، به همین دلیل در آن نظام که از جامعه سنتی آمده و نظام حمایتی قوی‌تر بوده، نظام حمایتی ضعیف شده اما باورهای فرهنگی که باعث خشونت و خودکشی ماندگار شده و ارزشهای تعصبی بیشتر هستند باعث می‌شود که ناهماهنگی در تغییرات فرهنگی اتفاق بیفتد به طوری که در بخشی از جامعه فرهنگ تغییر کرده اما در بخشی از جامعه فرهنگ به روز نیست.

این جامعه‌شناس خاطرنشان کرد: به طور مثال در بخشی از جامعه ایلی مانند ایلام، لرستان، کردستان و خوزستان فرهنگ در ترکیب شرایط اقتصادی و نابرابری‌های اجتماعی و پایین ماندن سطوح توسعه یافتگی و ماندگاری فقر و فروایش اجتماعی و مهاجرت باعث خودکشی می‌شود، لزوماً فرهنگ باعث خودکشی نمی‌شود. در واقع ترکیب مسائل اقتصادی شامل فقر و توسعه نیافتگی در سطح کلان موجب تبعیض می‌شود.

بهرامی با بیان اینکه در بخش‌هایی که فقر و توسعه نیافتگی بیشتر هستند و هفت باور زیست‌جهان فرهنگی وجود دارد خودکشی در آن نقاط بیشتر اتفاق می‌افتد، گفت: خودکشی در سیر جهان سنت به مدرن اتفاق می‌افتد و این تغییرات سریع رخ داد؛ این تغییرات در جامعه ما به گونه‌ای پیش رفته که فضای ارتباطی و فهم مشترک در خانواده تحلیل رفته است.

وی در ادامه به ارائه پیشنهاداتی برای کاهش میزان خودکشی در کشور پرداخت و افزود: باید به توسعه و تقویت برنامه اورژانس اجتماعی در کانون‌های خودکشی توجه شود، به این معنی که در حال حاضر اورژانس اجتماعی در مناطق روستاها و شهرهای کوچک نوباً است و در این راستا باید سطح آموزش‌ها، مهارت‌ها، تکنیک‌ها و قابلیت‌های نیروهای اورژانس به لحاظ کیفی افزایش یابد.

این جامعه‌شناس خاطرنشان کرد: همچنین باید افراد، گروه‌ها و مناطقی که کانون خودکشی هستند شناسایی شوند و این گروه‌ها در چتر برنامه‌های حمایتی و برنامه‌های مداخلات روانشناسی قرار گیرند.

به گفته بهرامی، مهم‌ترین مطالعات نشان می‌دهد که خشونت‌های خانگی، اختلافات خانگی، بیماری‌های روحی و روانی و اختلالات روانی و فقر و مسائل و مشکلات مالی منجر به خودکشی می‌شود و باید این موارد در کشور کنترل شود. در واقع باید کاری کنیم که شرایط نوع کنش‌های ارتباطی در فضای خانواده و مداخلات و برنامه‌ها برای بحث پیشگیری از خودکشی در کانون خانواده متمرکز شود.

وی در ادامه با تأکید بر افزایش سطح آگاهی عمومی جامعه برای شناسایی افرادی که درگیر خودکشی هستند، نسبت به ارجاع این افراد به مراکز تخصصی این حوزه مانند خدمات مشاوره روانشناختی از خط ۱۴۸۰ و کمک از اورژانس اجتماعی اشاره کرد و افزود: افراد باید بدانند اگر فردی با خودکشی درگیر شد باید از اورژانس اجتماعی کمک بگیرد.

نویسنده : علی سعادت، تاریخ ارسال : شنبه 20 شهریور 1400 ساعت 2:00 بعد از ظهر